

Deviezen zijn schaars

Een institutioneel onderzoek naar het deviezenbeleid van de overheid in de periode 1945-1981.

Pivot-rapport nummer 132

Dit rapport is een gezamenlijke uitgave van
Rijksarchiefdienst/PIVOT
&
Ministerie van Financiën

's-Gravenhage 2002

Tekst: A.A. Mietes
Vormgeving: Rijksarchiefdienst/PIVOT
Illustraties: W. Küller
Druk: Krips BV

ISBN: 90-5909-032-2

© Rijksarchiefdienst/PIVOT. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Rijksarchiefdienst/PIVOT.

PROJECT INVOERING VERKORTING OVERBRENGINGSTERMIJN

Voor u ligt het rapport waarin de uitkomsten van een onderzoek, gehouden in het kader van het Project Invoering Verkorting Overbrengingstermijn (PIVOT), zijn weergegeven. PIVOT is een project-organisatie die in mei 1991 door de Algemene Rijksarchivaris in het leven is geroepen. De aanleiding daarvoor vormde de (voorgenomen) verkorting van de overbrengingstermijn conform de nieuwe Archiefwet van vijftig naar twintig jaar. Vanuit het oogpunt van democratisering van het openbaar bestuur moet deze termijnverkorting positief worden beoordeeld. Immers, eerder overgedragen archieven worden ook eerder volledig toegankelijk voor het publiek. Voor de Rijksarchiefdienst betekent deze termijnverkorting echter dat, wanneer er geen maatregelen worden genomen, hij overstroomd wordt met archiefmateriaal. De neerslag van dertig jaar overheidshandelen zou bij de invoering van de nieuwe wet in een korte periode moeten worden overgebracht naar de depots van de archiefdiensten. Voor de centrale rijksorganen wordt de omvang van deze stroom van gegevensbestanden geschat op ongeveer 600 strekkende kilometer over de periode 1943-1973 en over de periode 1973-1990 op nog eens eenzelfde hoeveelheid. Omdat een dergelijke hoeveelheid archiefmateriaal niet beheersbaar, noch hanteerbaar is en de opslag ervan te kostbaar, heeft de Rijksarchiefdienst in het kader van PIVOT tezamen met de verschillende Hoge Colleges van Staat en de ministeries maatregelen getroffen om deze vloed te kanaliseren.

Bij het uitvoeren van deze inhaaloperatie moesten reeds bestaande problemen bij de archiefzorg van de rijksoverheid in versneld tempo worden opgelost. Onder de Archiefwet 1962 zijn grote achterstanden ontstaan in het selecteren van naoorlogs archiefmateriaal en in het overbrengen van archief van vóór 1940 naar de Rijksarchiefdienst. In inspectierapporten van de Rijksarchiefdienst werd daar al op gewezen, maar door het rapport 'Archiefbeheer en -behoud bij het Rijk' dat de Algemene Rekenkamer in 1988 uitbracht, is dit probleem pas in zijn volle omvang tot politiek Den Haag doorgedrongen.

PIVOT is mogelijk geworden door de inzet van extra financiële middelen die de minister van WVC in 1991 heeft toegezegd: fl. 17 miljoen over een periode van tien jaar (de looptijd van het project). Daarnaast zetten de ministeries en de Hoge Colleges van Staat, verantwoordelijk voor selectie en overdracht van hun archieven, elk eigen middelen in om deze operatie mogelijk te maken. Afspraken daarover zijn vastgelegd in convenanten die de verschillende secretarissen-generaal of vertegenwoordigers van de Hoge Colleges van Staat met de Algemene Rijksarchivaris hebben gesloten.

1. De uitgangspunten van PIVOT

Om de hierboven beschreven papiervloed op een verantwoorde manier te kunnen beperken heeft PIVOT een nieuw selectie-instrument ontworpen. De

traditionele selectiemethoden zijn voor een operatie van deze omvang niet toereikend: zij zijn te arbeidsintensief en dus te kostbaar, terwijl de basis van de gevoerde selectie niet altijd duidelijk is geformuleerd. Bij de traditionele selectie worden als criteria gebruikt: de inhoudelijke of informatieve waarde van documenten en de plaats die zij innemen in het geheel van een dossier, een archief of verzameling archieven. Aangezien men bij die manier van selecteren geen model hanteert waarmee men de context van de gegevens in kaart kan brengen, kan men aan de gegevens op zich moeilijk een waarde toekennen. De functie van de gegevens is in dat geval niet te achterhalen. Het gevolg hiervan is een subjectieve selectie omdat iedereen die selecteert een eigen interpretatie aan de gegevens geeft.

PIVOT gaat ervan uit dat de selectie moet worden uitgevoerd vanuit het gezichtspunt van het overheidsorgaan of de organen die deze documenten in het kader van hun taak en het daaruit voortvloeiende handelen hebben ontvangen of geproduceerd: niet de informatiewaarde van documenten, maar de waardebepaling van handelingen van overheidsorganen staat centraal. Met de gegevensbestanden die naar de Rijksarchiefdienst worden overgebracht moet het handelen van de overheid in relatie tot haar omgeving op hoofdlijnen te reconstrueren zijn. Daarbij wil PIVOT met het resultaat van de selectie op basis van deze doelstelling bronnen voor de kennis van en het inzicht in de Nederlandse samenleving (en cultuur) veiligstellen voor blijvende bewaring.

De methode om dit te bereiken is de methode institutioneel onderzoek van PIVOT. Deze methode is in de afgelopen jaren ontwikkeld aan de hand van praktijkervaringen en nieuwe, theoretische inzichten uit binnen- en buitenland. Via wet- en regelgeving en andere bestuurlijk-organisatorische bronnen wordt nagegaan welke handelingen overheidsorganen verrichten. Op basis van de handelingen kan achterhaald worden welke neerslag er in principe zou *moeten* zijn. Met andere woorden, de selectie zal niet meer plaatsvinden op basis van het archiefstuk zelf, maar op basis van de handeling. Handelingen worden gewaardeerd in het kader van de context.

Uiteindelijk zal PIVOT de overbrenging van het geselecteerde materiaal naar de depots van de Rijksarchiefdienst begeleiden. De rijksorganen zijn zelf verantwoordelijk voor de fysieke selectie en bewerking die de archieven en andere gegevensbestanden moeten ondergaan om ze geschikt te maken voor overdracht. Desgewenst zal PIVOT hen daarbij adviseren. Richtsnoer voor de bewerking na het institutioneel onderzoek en de institutionele selectie vormen de door de Permanente Commissie Documentaire Informatievoorziening (PCDIN) in september 1991 aanvaarde 'Normen voor goede en geordende staat' (zie hiervoor ook de PIVOT-brochure 'Om de kwaliteit van het behoud: normen 'goede en geordende staat' (Rijksarchiefdienst/PIVOT, 's Gravenhage 1993).

2. Het institutioneel onderzoek

Om het voor de selectie noodzakelijke inzicht te krijgen in het handelen van de overheidsorganen is PIVOT institutionele onderzoeken gestart bij de verschillende ministeries. De onderzoekers worden door PIVOT zelf en door de verschillende ministeries ingezet. Zij nemen gezamenlijk ongeveer 130 onderzoeksgebieden of beleidsterreinen voor hun rekening. Per beleidsterrein beschrijft de onderzoeker de historische ontwikkeling van dat beleidsterrein als context van de handelingen die er sinds 1940 zijn verricht. De onderzoeksperiode verschilt per beleidsterrein, maar bestrijkt in het algemeen de periode 1940 tot heden.

Uitgangspunt bij de onderzoeken vormt de Methode van Institutioneel Onderzoek (MIO), neergelegd in de brochure 'Handelend optreden' (PIVOT-brochure, 's Gravenhage 1994). De resultaten van een institutioneel onderzoek worden beschreven in een Rapport Institutioneel Onderzoek (RIO). Een RIO is de contextbeschrijving van een beleidsterrein waarop overheidsorganen handelend optreden en omvat:

1. een historische schets van het beleidsterrein waarop het onderzoek betrekking heeft, inclusief:
 - de doelstellingen van de overheid op het beleidsterrein;
 - de overheidsorganen en overige actoren;
 - de onderlinge relaties tussen de actoren;
 - de beleidsinstrumenten;
 - een beschrijving van het taakgebied waartoe het beleidsterrein behoort.

2. een overzicht van de handelingen die overheidsorganen verrichten of hebben verricht, inclusief:
 - de looptijd van elke handeling (begin- en einddatum);
 - de grondslag (bron) van elke handeling;
 - het product van de handeling (indien bekend).

Zo mogelijk worden de handelingen thematisch of procedureel geordend, waardoor men de handelingen in hun context kan zien.

Een belangrijk begrip in het institutioneel onderzoek vormt de 'handeling'. Een handeling is een complex van activiteiten, gericht op het totstandbrengen van een product, dat een actor verricht ter vervulling van een taak of op grond van een bevoegdheid. Aangezien we niet alleen willen beschrijven wat de overheid moet doen maar ook wat zij daadwerkelijk doet, gebruiken we als bron voor het beschrijven van het handelen niet alleen officiële wet- en regelgeving en de daaruit voortvloeiende algemene maatregelen van bestuur, koninklijke besluiten, ministeriële regelingen en beschikkingen zoals instellings-, opheffings- en organisatiebesluiten als onderzoeksbron, maar ook jaarverslagen en jaaroverzichten, staatsalmanakken, memories van toelichting op de rijksbegroting en op bovengenoemde wetten, beleidsnota's, archieven en literatuur. Daarnaast

vormen interviews met beleidsmedewerkers en andere deskundigen - in en buiten de overheid- op het beleidsterrein een bron van informatie.

Naast het begrip 'handeling' neemt het begrip 'actor' in het institutioneel onderzoek een belangrijke plaats in. 'Actor' volgens de PIVOT-methode wordt gedefinieerd als "een overheidsorgaan of een particuliere organisatie of persoon die een rol speelt op een beleidsterrein". Strekten de PIVOT-onderzoeken zich tot 1995 uit tot de handelingen van overheidsorganen in de strikte zin van het woord, in de Archiefwet 1995 wordt, gebaseerd op de Algemene wet bestuursrecht, onder 'overheidsorgaan' verstaan "organen van overheidsstichtingen, verenigingen en vennootschappen die, ook voor zover zij niet krachtens publiekrecht zijn ingesteld, toch met openbaar gezag zijn bekleed of waaraan toch één of meer overheidstaken zijn opgedragen en de daarvoor benodigde publiekrechtelijke bevoegdheden zijn toegekend". Het begrip 'overheidsorgaan' is hiermee aanzienlijk verbreed.

In de onderzoeksrapporten worden de handelingen van particuliere instellingen niet opgenomen. Wel wordt hun rol op het beleidsterrein beschreven. Op grond van het acquisitieprofiel van het Algemeen Rijksarchief wordt bepaald of de archieven van particuliere instellingen voor overbrenging in aanmerking komen.

3. De toepassingsmogelijkheden

De resultaten van het institutioneel onderzoek, neergelegd in het RIO, worden daarna verwerkt in een wettelijk voorgeschreven selectie-instrument: de selectielijst, in PIVOT-termen het "basis selectiedocument" (BSD). De selectielijst is een lijst van handelingen die elk voorzien zijn van de waardering 'bewaren' of 'vernietigen'. De selectielijst volgt uit de beschrijving van het RIO. In overleg met de betreffende instelling(en) wordt aan de hand van deze selectielijst bezien welke gegevensbestanden voor 'de eeuwigheid' geselecteerd moeten worden en uiteindelijk overgebracht worden aan de Rijksarchiefdienst. De ontwerp selectielijst wordt ter inzage gelegd bij verscheidene instanties en de zorgdrager(s) bied(t)(en) de ontwerp-selectielijst aan aan de minister van OCenW. De definitieve selectielijst wordt vastgesteld door de zorgdrager(s) in kwestie en de minister/staatssecretaris van OCenW.

Wanneer de inhaaloperatie eenmaal voltooid is, zijn we er nog niet. In de toekomst moet worden voorkomen dat nieuwe achterstanden ontstaan bij selectie en overbrenging van gegevensbestanden. Om de toepassingsmogelijkheden van het institutioneel onderzoek ook voor de toekomst te kunnen garanderen, is het daarom noodzakelijk om ontwikkelingen in taken, handelingen en organisatie van de overheid, alsmede de grondslag van die taken en handelingen bij te houden. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de zorgdragers. Het RIO en het BSD kunnen gebruikt worden als basis voor de ontwikkeling van een structureel documentair informatieplan teneinde het beheer

van de gegevensbestanden die de Rijksarchiefdienst na 20 jaar verwerft en het beheer van de gegevensbestanden bij de verantwoordelijke organen zelf te verbeteren.

Zo kan in samenwerking met de betreffende organen worden voorkomen, dat zich in de toekomst nieuwe, onbeheersbare stuwmeren van archief en andere gegevensbestanden zullen vormen.

4. Volumevermindering archieven en vergroting opslagcapaciteit

Ook op deze terreinen is PIVOT werkzaam. Volumevermindering kan voor bepaalde archieven worden bereikt door middel van substitutie: het overzetten van de informatie op een andere drager, bijvoorbeeld microfilm, microfiches en in de toekomst wellicht beeldplaat. Inmiddels is uitbreiding van de opslagcapaciteit met ca. 25 km. van bestaande depots in het Algemeen Rijksarchief gerealiseerd door de installatie van verrijdbare stellingen (compactus).

Gewapend met de opgedane ervaring zal PIVOT ook over deze kwesties de rijksorganen kunnen adviseren, die daarvan bij het moderne gegevensbeheer weer hun voordeel kunnen doen.

Algemeen Rijkarchief/PIVOT/Den Haag, juni 1995.

Inhoudsopgave

1. VERANTWOORDING VAN HET ONDERZOEK	10
2. HET DEVIEZENBELEID IN NEDERLAND IN DE PERIODE 1931-1981.....	11
3. ACTORENOVERZICHT	14
3.1 MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN	14
3.2 MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN	14
3.3 MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN (CDIU)	14
3.4 MINISTER VAN FINANCIËN	14
3.5 MINISTER VAN FINANCIËN (BELASTINGDIENST).....	14
3.6 MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ	14
3.7 MINISTER VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK.....	14
3.8 MINISTER VAN OVERZEESCHE GEBIEDSDELEN	15
3.9 DE NEDERLANDSCHE BANK	15
3.10 INSTELLINGEN GEMACHTIGD DOOR DE NEDERLANDSCHE BANK.....	15
3.11 INSTELLINGEN GEMACHTIGD DOOR DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN	15
3.12 COMMISSIE VAN VERTEGENWOORDIGERS (DE DEVIEZENCOMMISSIE).....	15
3.13 RAAD VOOR HET RECHTSHERSTEL (AFDELING EFFECTENREGISTRATIE).....	15
3.14 BEVRACHTINGSCOMMISSARISSEN	15
3.15 DE STICHTING LANDVERHUIZING NEDERLAND	16
4. HANDELINGEN	17
4.1 BELEIDSONTWIKKELING EN EVALUATIE	17
4.2 TOTSTANDKOMING VAN WET- EN REGELGEVING	17
4.3 VERANTWOORDING VAN BELEID	17
4.4 INTERNATIONAAL BELEID	19
4.5 INFORMATIEVERSTREKKING	19
4.6 ONDERZOEK	20
4.7 SUBSIDËERING.....	20
4.8 COMMISSIE VAN VERTEGENWOORDIGERS	21
4.9 BELASTEN VAN ANDERE INSTANTIES MET DE UITVOERING VAN ONDERDELEN.....	22
4.10 DEVIEZENBANKEN	22
4.11 TARIEVEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK	23
4.12 WISSELKOERSEN.....	24
4.13 BEGRIPSOMSCHRIJVINGEN.....	24
4.14 VERGUNNINGEN	25
4.15 VERPLICHTING TOT HET VERSTREKKEN VAN INLICHTINGEN	30
4.16 VERBODSBEPALINGEN.....	30
4.17 VERPLICHTING TOT AANGIFTE, EIGENDOMSOVERDRACHT EN BEWAARGEVING	31
4.18 BEWAARGEVING VAN EFFECTEN	32
4.19 AANVULLENDE EN UITVOERINGSVOORSCHRIFTEN.....	32
4.20 DEVIEZENBESCHIKKINGEN	33
4.20.1 <i>Kostenbeschikkingen</i>	33
4.20.2 <i>Documentenbeschikking 1945</i>	34
4.20.3 <i>Deviezenbeschikkingen grensarbeiders België</i>	34
4.20.4 <i>Deviezenreisbeschikkingen</i>	35
4.20.5 <i>Deviezenbeschikking Duitse effecten</i>	36

4.20.6	<i>Deviezenbeschikkingen bewaargeving effecten</i>	37
4.20.7	<i>Deviezenbeschikking binnenscheepvaart</i>	39
4.20.8	<i>Deviezenbeschikking in- en uitvoer binnenlandse effecten</i>	40
4.20.9	<i>Deviezenbeschikkingen emigratie</i>	41
4.21	DEVIEZENBEKENDMAKINGEN	42
4.21.1	<i>Deviezenbekendmaking 3/60</i>	42
4.21.2	<i>Deviezenbekendmaking 2/61</i>	42
4.21.3	<i>Deviezenbekendmaking 4/61</i>	43
5.	GERAADPLEEGDE LITERATUUR	46
6.	GERAADPLEEGDE WET- EN REGELGEVING	47
7.	NOTEN	49

1. Verantwoording van het onderzoek.

Dit rapport institutioneel onderzoek is het resultaat van het convenant dat op 25 juni 1992 werd afgesloten tussen de Secretaris-Generaal van het Ministerie van Financiën en de Algemene Rijksarchivaris. In dit convenant werden onder meer afspraken gemaakt over een institutioneel onderzoek "naar de taakontwikkeling en de daaraan gekoppelde organisatorische ontwikkeling van het ministerie in de periode na 1940".

Het doel van dit rapport is een instrument te bieden op basis waarvan een selectie kan plaatsvinden ten aanzien van de handelingen -voornamelijk op basis van wet- en regelgeving- van de Minister van Financiën en andere actoren op het beleids-terrein deviezenverkeer over de periode 1945-1981.

De selectiekeuzes worden neergelegd in een "Basis Selectie Document" (BSD) dat de handelingen verdeelt in te bewaren, d.w.z. aan de Rijksarchiefdienst over te dragen (neerslag van) handelingen, en in op termijn te vernietigen (neerslag van) handelingen. De neerslag van het handelen kan in verschillende vormen voorkomen: papier, microfilm, film en machineleesbare gegevensbestanden (mlg's).

In het rapport zijn in de eerste plaats de handelingen van de verantwoordelijke ministers opgenomen. Daarnaast is op hoofdlijnen aandacht geschonken aan de handelingen van De Nederlandsche Bank.

De handelingen zijn meestal per onderwerp geordend. Hierbij is zoveel mogelijk de volgorde die wordt gebruikt in het Deviezenbesluit 1945 aangehouden. Ieder onderwerp wordt vooraf gegaan door een korte inleiding. Tenslotte zijn de handelingen die voortkomen uit een aantal deviezenbekendmakingen opgenomen.

2. Het deviezenbeleid in Nederland in de periode 1931-1981

In 1929 begon een algemene economische depressie. De vraag naar goederen nam af en de productie werd ingekrompen. Het gevolg hiervan was een vermindering van de werkgelegenheid. De lonen begonnen te dalen waardoor de koopkracht afnam. In afwachting van nog slechtere tijden begonnen sommige consumenten reserves aan te leggen. Anderen dachten dat de prijzen nog verder zouden dalen en stelden hun aankopen uit. Om de binnenlandse industrie te beschermen namen de meeste landen al spoedig maatregelen in de vorm van invoerverboden, het heffen van hoge invoerrechten e.d.. Voor een aantal economisch zwakke landen ontstonden daardoor problemen bij de export van goederen. In 1931 ontstond een kredietcrisis. Debiteuren ontvingen in veel gevallen geen rente en aflossing meer op hun vorderingen en probeerden zo spoedig mogelijk hun vorderingen op debiteurlanden terug te trekken.

Hoewel de Nederlandse regering in de "Wet tot vergemakkeling van maatregelen, bij verdrag, of uit andere wijze te treffen, ter breideling van de gevaren voortvloeiende uit de beperkende bepalingen van 25 juli 1932" een instrument bezat om éézijdig maatregelen te treffen met betrekking tot de vereffening van schulden met andere landen, werd hiervan geen gebruik gemaakt. De regering was van mening dat belemmeringen in het internationale handelsverkeer zoveel mogelijk moesten worden voorkomen. Doormiddel van speciale deviezenovereenkomsten werd getracht het betalingsverkeer in normale banen te leiden. Het werd echter steeds duidelijker dat ten behoeve van de Nederlandse export er meer zekerheid moest komen over de betalingen door buitenlandse afnemers aan Nederlandse exporteurs. Daarom zag ook de Nederlandse regering zich genoodzaakt over te gaan op een systeem van clearing. Daarvoor werd de "Wet internationaal betalingsverkeer 1934" de basis.

Op grond van de "Wet Internationaal Betalingsverkeer 1934" werden clearingarrangementen met Duitsland, Italië, Turkije, Roemenië en Chili gesloten. De belangrijkste clearing was die met Duitsland. Het was echter niet de bedoeling het totale betalingsverkeer met het buitenland onder controle van de overheid te brengen.

Op 10 mei 1940 vielen Duitse troepen Nederland binnen. Veel particulieren probeerden hun kapitaal in het buitenland in veiligheid te brengen. Daarnaast ontstond er een omvangrijke speculatie in goud en deviezen. Dit had negatieve gevolgen voor de deviezenpositie van Nederland. Daarom werden ingrijpende maatregelen genomen. Bij Koninklijk Besluit van 10 mei 1940 werd het deviezenverkeer onder streng toezicht geplaatst. Dit besluit werd later gewijzigd bij Besluit van de Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht van 24 mei 1940 en tenslotte vervangen door de Deviezenverordening 1940.

De Duitse bezetter was voorstander van een toenemende "Verflechtung" tussen de Duitse en Nederlandse economie. Als onderdeel daarvan was het wenselijk dat

er een vrij betalingsverkeer tussen Duitsland en Nederland zou plaatsvinden. Om dit te bereiken werden een aantal maatregelen genomen.

Met ingang van 15 augustus 1940 werd door het Departement van Financiën een krediet geopend ten behoeve van het Nederlandsch Clearinginstituut voor de uitbetaling aan Nederlandse crediteuren van de tegenwaarde van in Duitsland in de clearing verrichte stortingen. Op 22 augustus werd bepaald dat voortaan de clearing niet alleen van toepassing zou zijn op het goederenverkeer maar op alle wederzijdse betalingen.

Op 1 november 1940 werd in Duitsland de Runderlas no. 89 afgekondigd. Volgens dit besluit konden Sperrmarken uit Nederlands bezit zonder verdere beperkingen worden gebruikt voor betalingen in Duitsland.

Op 1 april 1941 werd tenslotte de deviezensgrens met Duitsland opgeheven. Ook werd de clearing met Duitsland opgeheven en het Geblokkeerde Markenbesluit 1940 gewijzigd. Voortaan was er sprake van een vrij betalingsverkeer tussen Nederland en Duitsland. In de praktijk betekende dit tevens een vrij betalingsverkeer met een groot aantal andere gebieden waar de Duitse deviezenbepalingen van kracht waren. Het gevolg hiervan was een stroom van marken richting Nederland die werden omgewisseld in Nederlandse guldens. Toen het gewijzigde Geblokkeerde Markenbesluit op 1 september 1941 geheel werd ingetrokken nam de stroom marken nog verder toe.

Door de opheffing van de deviezensgrens met Duitsland werd het noodzakelijk de Deviezenverordening 1940 te vervangen door een nieuwe regeling. Dit werd het Deviezenbesluit 1941.

De bilaterale clearingen werden vervangen door clearingovereenkomsten die Duitsland sloot met verschillende landen. De clearing liep voortaan via Berlijn. In de tweede helft van 1944 kwam het clearingverkeer door de oorlogsomstandigheden geheel tot stilstand.

In 1944 werden door de Nederlandse regering in Londen een aantal wettelijke maatregelen getroffen om het deviezenverkeer in bevrijd Nederland te regelen. Deze sloten echter niet aan bij de ervaringen die tijdens de oorlog in bezet Nederland waren opgedaan. Om hierin alsnog te voorzien werd daarom een nieuw deviezenbesluit vervaardigd

Nederland kwam zwaar geschonden uit de Tweede Wereldoorlog. De infrastructuur lag in puin en er was een groot tekort aan levensmiddelen, kleding en woonruimte. Bovendien waren de geldhoeveelheid en de staatsschuld hoog opgelopen. Ingrijpende maatregelen waren noodzakelijk. Het tekort aan buitenlandse betaalmiddelen, met name Amerikaanse dollars, bracht de wederopbouw in gevaar. Om de schaarse buitenlandse deviezen te behouden werd een stringent deviezenbeleid ingevoerd. De basis hiervoor werd gevormd door het Deviezenbesluit 1945, Stbl. F 222 d.d. 10 oktober 1945. Dit besluit trad op 20 oktober 1945 in werking en werd pas in 1981 ingetrokken toen de Wet financiële betrekkingen van kracht werd. Het betalingsverkeer met het buitenland werd geheel gecentraliseerd. De Nederlandsche Bank werd belast met de uitvoering van het besluit. Zonder vergunning van De Nederlandsche Bank, of één van diens gemachtigden, was iedere deviezenhandeling verboden. In de loop der jaren ver-

beterde de deviezenpositie van Nederland en werd het systeem versoepeld. Er werden steeds meer algemene vergunningen verleend voor groepen van belanghebbenden.

Het Deviezenbesluit 1945 was tot stand gekomen zonder bemoeienis van de Staten-Generaal. De overheid kreeg door het besluit vergaande bevoegdheden. Veel juristen twijfelden echter aan de rechtmatigheid van het besluit. Dit leidde tot een aantal juridische zaken waarbij de Nederlandse Staat steeds in het gelijk werd gesteld. In maart 1951 bevestigde de Hoge Raad in cassatie dat wetsbesluiten die zijn uitgevaardigd vóór het bijeenkomen van de Staten Generaal rechtsgeldig waren. Deze uitspraak was van grote principiële betekenis voor de rechtmatigheid van de activiteiten van De Nederlandsche Bank.

Het Deviezenbesluit 1945 legde de verantwoordelijkheid van het algemene deviezenbeleid bij de Minister van Financiën, de Minister van Handel en Nijverheid, de Minister van Buitenlandse Zaken en de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening. Deze Ministers hebben hun bevoegdheden vervolgens overgedragen aan een Commissie van Vertegenwoordigers, de zogenaamde Deviezencommissie.

De Nederlandsche Bank was belast met de uitvoering van de regeling. Voor dit doel waren te Amsterdam en Rotterdam afzonderlijke kantoren voor het verlenen van deviezenvergunningen ingesteld. De Agentschappen van de Nederlandsche Bank waren belast met het verlenen van deviezenreisvergunningen.

In het Deviezenbesluit 1945 werd niet aangegeven wat precies onder de term deviezen werd verstaan. Daarom werd steeds afzonderlijk gesproken van goud, edele metalen, betaalmiddelen, geldswaardige papieren, vorderingen, effecten en goederen.

Op grond van het Deviezenbesluit 1945 zijn een groot aantal voorschriften uitgevaardigd. In deze voorschriften werd het deviezenverkeer tot in details geregeld. Naast algemene voorschriften ging het hierbij om voorschriften inzake de grensoverschrijding van personen, waaronder emigratie, de zeevaart, de binnenscheepvaart, het wegvervoer, het verzekeringswezen, het kapitaalverkeer, de afwikkeling van nalatenschappen etc.

3. Actorenoverzicht

3.1 Minister van Buitenlandse Zaken

Deze was, naast enkele andere ministers, belast met het algemene deviezenbeleid.

3.2 Minister van Economische Zaken

Tot 1946 Minister van Handel en Nijverheid. Deze was, naast enkele andere ministers, belast met het algemene deviezenbeleid.

3.3 Minister van Economische Zaken (CDIU)

De Centrale Dienst voor In- en Uitvoer (CDIU) werd in december 1945 door De Nederlandsche Bank gemachtigd tot het afgeven van deviezenvergunningen. De CDIU machtigde vervolgens weer een groot aantal andere diensten en instellingen tot het afgeven van dergelijke vergunningen. Vanaf 1946 ging de CDIU voor De Nederlandsche Bank de deviezencontrole uitvoeren. Per transactie werden de betalingen vergeleken met de geleverde goederen.

3.4 Minister van Financiën

De Minister van Financiën was, naast enkele andere andere ministers, belast met het algemene deviezenbeleid. De Afdeling Buitenlands Betalingsverkeer, vanaf 1949 Directie Buitenlands Betalingsverkeer, van het Ministerie van Financiën behandelde de deviezenzaken.

3.5 Minister van Financiën (Belastingdienst)

Onder de Minister van Financiën ressorteerde de ambtenaren van de invoerrechten en accijnzen die taken hadden op het gebied van de deviezencontrole aan de grenzen.

3.6 Minister van Landbouw en Visserij

Tot 1959 Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening. Deze was, naast enkele andere ministers, belast met het algemene deviezenbeleid.

3.7 Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk

Tot 1959 Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. Deze was, naast enkele andere ministers, belast met het algemene deviezenbeleid. Daarnaast adviseerde hij De Nederlandsche Bank over het verlenen van vergunningen voor

de invoer en uitvoer van kunstschaten. De minister kon een instantie aanwijzen om namens hem De Nederlandsche Bank te adviseren.

3.8 Minister van Overzeesche Gebiedsdelen

Deze was, naast enkele andere ministers, belast met het algemene deviezenbeleid.

3.9 De Nederlandsche Bank

De Nederlandsche Bank was belast met de uitvoering van het deviezenbeleid. Daarnaast verzorgde de Bank de nadere regelgeving. Met deze werkzaamheden werd het Kantoor Deviezenvergunningen belast. Daarnaast werd gebruik gemaakt van de mogelijkheid om andere instanties te belasten met de uitvoering van onderdelen van het Deviezenbesluit 1945.

3.10 Instellingen gemachtigd door de Nederlandsche Bank

De Nederlandsche Bank was gemachtigd om een aantal instellingen en diensten te belasten met de uitvoering van het deviezenbesluit. De Centrale Dienst voor In- en Uitvoer werd belast met een groot deel van de uitvoering van het deviezenbeleid.

3.11 Instellingen gemachtigd door de Minister van Economische Zaken

De Minister van Economische Zaken (Centrale Dienst voor In- en Uitvoer) heeft een aantal instellingen en diensten belast met het afgeven van deviezenvergunningen en verklaringen. Het gaat hierbij om ondermeer Rijksbureaus, Bedrijfschappen, Bedrijfsgroepen, Vakgroepen en Ondervakgroepen, de Stichting voor de Kunsthandel, de Stichting Boeken Import Bureau, de Stichting Het Cacaobureau, de Stichting Grafisch Exportcentrum, de Stichting Het Gedistilleerd bureau, de Stichting Landverhuizing Nederland en de Nederlandse Bioscoop Bond.

3.12 Commissie van vertegenwoordigers (de Deviezencommissie)

Deze was namens de verantwoordelijke ministers belast met de uitvoering van het algemene deviezenbeleid.

3.13 Raad voor het rechtsherstel (Afdeling effectenregistratie)

Deze was belast met het afgeven van zwarte en rode stukkenverklaringen.

3.14 Bevrachtingscommissarissen

Deze waren belast met het verstrekken van deviezenverklaringen voor de binnenscheepvaart.

3.15 De Stichting Landverhuizing Nederland

Deze was belast met het verlenen, weigeren en intrekken van verklaringen van geen bezwaar voor emigranten.

4. Handelingen

4.1 Beleidsontwikkeling en evaluatie

1.

Actor: Minister van Financiën
Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Landbouw en Visserij
Minister van Overzeesche Gebiedsdelen
De Nederlandsche Bank

Handeling: Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van het deviezenbeleid.

Periode: 1945-1981

Grondslag: -

Product: Beleidsnota's, beleidsnotities, rapporten, adviezen, evaluaties

4.2 Totstandkoming van wet- en regelgeving

2.

Actor: Minister van Financiën
Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Landbouw en Visserij
Minister van Overzeesche Gebiedsdelen
De Nederlandsche Bank

Handeling: Het voorbereiden van de totstandkoming, wijziging en intrekking van wet- en regelgeving betreffende het deviezenverkeer.

Periode: 1945-1981

Grondslag: -

Product: Wetten, algemene maatregelen van bestuur, koninklijke besluiten

4.3 Verantwoording van beleid

3.

Actor: Minister van Financiën
Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Landbouw en Visserij
Minister van Overzeesche Gebiedsdelen
De Nederlandsche Bank

Handeling: Het opstellen van periodieke verslagen met betrekking tot het deviezenverkeer.

Periode: 1945-1981
Grondslag: -
Product: Maandverslagen, kwartaalverslagen, jaarverslagen

4.

Actor: Minister van Financiën
Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Landbouw en Visserij
Minister van Overzeesche Gebiedsdelen
Handeling: Het beantwoorden van Kamervragen en het op andere wijze op verzoek incidenteel informeren van leden of commissies uit de Kamers der Staten-Generaal betreffende het deviezenbeleid.

Periode: 1945-1981
Grondslag: -
Product: brieven, notities

5.

Actor: Minister van Financiën
Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Landbouw en Visserij
Minister van Overzeesche Gebiedsdelen
Handeling: Het informeren van de Commissie voor de Verzoekschriften en andere tot het onderzoeken van klachten bevoegde commissies uit de Kamers der Staten-Generaal en de Nationale Ombudsman naar aanleiding van klachten over de uitvoering of de gevolgen van het deviezenbeleid.

Periode: 1945-1981
Grondslag: -
Product: brieven, notities

6.

Actor: Minister van Financiën
Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Landbouw en Visserij
Minister van Overzeesche Gebiedsdelen
Handeling: Het beslissen op beroepschriften naar aanleiding van beschikkingen betreffende het deviezenbeleid en het voeren van verweer in beroepschrift-procedures voor administratieve organen.

Periode: 1945-1981
Grondslag: -
Product: beschikkingen, verweerschriften

4.4 Internationaal beleid

7.

Actor: Minister van Financiën
Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Landbouw en Visserij
Minister van Overzeesche Gebiedsdelen

Handeling: Het mede-voorbereiden van het vaststellen, wijzigen en intrekken van internationale regelingen op het gebied van het deviezenbeleid en het presenteren van Nederlandse standpunten in intergouvernementele organisaties.

Periode: 1945-1981

Grondslag: -

Product: internationale regelingen, nota's, notities, rapporten

4.5 Informatieverstrekking

8.

Actor: Minister van Financiën
Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Landbouw en Visserij
Minister van Overzeesche Gebiedsdelen
De Nederlandsche Bank

Handeling: Het beantwoorden van vragen van individuele burgers, bedrijven en instellingen betreffende het deviezenbeleid.

Periode: 1945-1981

Grondslag: -

Product: brieven, notities

9.

Actor: Minister van Financiën
Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Landbouw en Visserij
Minister van Overzeesche Gebiedsdelen
De Nederlandsche Bank

Handeling: Het uitvoeren van voorlichtingsactiviteiten betreffende het deviezenbeleid.

Periode: 1945-1981

Grondslag: -

Product: voorlichtingsmateriaal

4.6 Onderzoek

10.

Actor: Minister van Financiën
Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Landbouw en Visserij
Minister van Overzeesche Gebiedsdelen
De Nederlandsche Bank

Handeling: Het voorbereiden van intern (wetenschappelijk) onderzoek en het vaststellen van onderzoeksrapporten betreffende het deviezenbeleid.

Periode: 1945-1981

Grondslag: -

Product: nota's, notities, onderzoeksrapporten

11.

Actor: Minister van Financiën
Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Landbouw en Visserij
Minister van Overzeesche Gebiedsdelen
De Nederlandsche Bank

Handeling: Het voorbereiden en begeleiden van extern (wetenschappelijk) onderzoek betreffende het deviezenbeleid.

Periode: 1945-1981

Grondslag: -

Product: nota's, notities

4.7 Subsidiëring

12.

Actor: Minister van Financiën
Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Landbouw en Visserij
Minister van Overzeesche Gebiedsdelen
De Nederlandsche Bank

Handeling: Het verstrekken van subsidies aan personen, bedrijven en instellingen die actief zijn op het gebied van het deviezenbeleid.

Periode: 1945-1981

Grondslag: -

Product: beschikkingen

4.8 Commissie van vertegenwoordigers

Het Deviezenbesluit 1945 legde het algemene deviezenbeleid bij de Minister van Financiën, de Minister van Economische Zaken, de Minister van Buitenlandse Zaken, de Minister van Overzeesche Gebiedsdelen en de Minister van Landbouw en Visserij. Deze Ministers droegen hun bevoegdheden vervolgens over aan een Commissie van Vertegenwoordigers, de Deviezencommissie, waarvan iedere Minister een lid benoemde. Daarnaast werd een lid benoemd door de president van de Nederlandsche Bank.

13.

Actor: Minister van Financiën
Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Landbouw en Visserij
Minister van Overzeesche Gebiedsdelen

Handeling: Het overdragen van bevoegdheden op het gebied van het algemene deviezenbeleid aan een commissie van vertegenwoordigers.

Periode: 1945-1981

Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 1, lid 1.

Product: Beschikking

14.

Actor: Minister van Financiën
Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Landbouw en Visserij
Minister van Overzeesche Gebiedsdelen
De Nederlandsche Bank

Handeling: Het benoemen en ontslaan van leden van de commissie van vertegenwoordigers.

Periode: 1945-1981

Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 1, lid 1.

Product: Beschikking

15.

Actor: Commissie van vertegenwoordigers (Deviezencommissie)

Handeling: Het bepalen van het algemene deviezenbeleid.

Periode: 1945-1981

Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 1, lid 1.

Product: Beschikking

4.9 Belasten van andere instanties met de uitvoering van onderdelen

Het Deviezenbesluit 1945 gaf aan de betrokken Ministers en de Nederlandsche Bank de mogelijkheid om andere instanties met delen van de uitvoering van het besluit te belasten. De Nederlandsche Bank heeft van deze bevoegdheid gebruik gemaakt en aan de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer (CDIU) een algemene machtiging verstrekt voor onder meer het verlenen van bepaalde deviezenvergunningen. De CDIU heeft vervolgens weer een aantal andere instellingen gemachtigd tot het verlenen van vergunningen of het afgeven van verklaringen van geen bezwaar. Het ging hierbij om een groot aantal instellingen waaronder de bedrijfsschappen en vakgroepen, de rijksbureaus, de Stichting Boeken Import Bureau, de Stichting Landverhuizing Nederland, de Stichting voor de Kunsthandel en de Nederlandse Bioscoopbond.

16.

Actor: Minister van Financiën
Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Landbouw en Visserij
Minister van Overzeesche Gebiedsdelen
De Nederlandsche Bank

Handeling: Het belasten van andere instanties met de uitvoering van onderdelen van het Deviezenbesluit 1945.

Periode: 1945-1981

Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 1, lid 3.

Product: Beschikking

17.

Actor: Minister van Economische Zaken (Centrale Dienst voor In- en Uitvoer)

Handeling: Het machtigen van instellingen tot het verlenen van deviezenvergunningen.

Periode: 1945-1981

Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 1, lid 3.

Product: Beschikking

4.10 Deviezenbanken

De Nederlandsche Bank kon ook andere banken en bankiers machtigen om als deviezenbank werkzaam te zijn. Dergelijke banken waren aan het toezicht van de Nederlandsche Bank onderworpen. De werkzaamheden van de deviezenbanken werden vooral geregeld in de vele deviezenbeschikkingen, deviezenbekendmakingen en algemene vergunningen.

18.

Actor: De Nederlandsche Bank

Handeling: Het machtigen van andere banken en bankiers om als deviezenbank werkzaam te zijn.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 2.
Product: Beschikking

19.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het controleren van de uitvoering van de bepalingen uit het Deviezenbesluit 1945 c.a. door deviezenbanken.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 2.
Product: Rapporten, verslagen, beoordelingen, correspondentie.

4.11 Tarieven van De Nederlandsche Bank

De Nederlandsche Bank mocht voor haar werkzaamheden kosten in rekening brengen. De te hanteren tarieven werden vastgesteld door de betrokken Ministers en bekend gemaakt in de Nederlandse Staatscourant. De Nederlandsche Bank was daarnaast bevoegd om voorschriften te geven over de inning van de in rekening te brengen kosten.

20.

Actor: Minister van Financiën
Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Landbouw en Visserij
Minister van Overzeesche Gebiedsdelen
Handeling: Het vaststellen van tarieven van De Nederlandsche Bank.
Periode: 1945-1971
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 3.
Product: Kostenbeschikkingen

21.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het in rekening brengen van kosten.
Periode: 1945-1971
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 3.
Product: Rekening
Opmerking: Met ingang van 1 januari 1971 werden door De Nederlandsche Bank geen kosten meer in rekening gebracht.¹

4.12 Wisselkoersen

In overeenstemming met de Minister van Financiën stelde De Nederlandsche Bank de wisselkoersen voor buitenlandse valuta vast die gebruikt werden voor de toepassing van bij of krachtens het Deviezenbesluit 1945 gegeven voorschriften. Deze koersen werden op de beurzen van koophandel in Amsterdam en Rotterdam gepubliceerd. Het kon echter voorkomen dat voor bepaalde buitenlandse geldsoorten geen wisselkoersen waren vastgesteld. Belanghebbenden konden in dat geval De Nederlandsche Bank alsnog verzoeken om koersen vast te stellen. In bepaalde gevallen of groepen van gevallen kon De Nederlandsche Bank vergunning verlenen voor het gebruik van afwijkende wisselkoersen voor buitenlandse geldsoorten.

22.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het vaststellen van wisselkoersen voor buitenlandse geldsoorten.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 4, lid 1 en 2, art. 18, lid 1.
Product: Beschikking, koerslijst

23.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het verlenen van een vergunning voor het gebruik van afwijkende koersen voor buitenlandse geldsoorten.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 18, lid 2.
Product: Vergunning

24.

Actor: Minister van Financiën
Handeling: Het overeenstemmen met De Nederlandsche Bank over de vast te stellen wisselkoersen voor buitenlandse geldsoorten.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 4, lid 1.
Product: Beschikking

4.13 Begripsomschrijvingen

Voor de toepassing van bij of krachtens het Deviezenbesluit 1945 gegeven voorschriften werden een aantal begrippen in het besluit omschreven.

Binnenland	het Rijk in Europa
Buitenland	het gebied buiten het Rijk in Europa
Ingezetenen	Natuurlijke personen die hun woonplaats in het binnenland hebben of daar gewoonlijk verblijven.

Rechtspersonen en vennootschappen die in het binnenland zijn gevestigd of vanuit het binnenland worden bestuurd.
Rechtspersonen en vennootschappen die, in door De Nederlandsche Bank te bepalen gevallen, kantoor houden in het binnenland.
Filialen, bijkantoren en bedrijven van een niet-ingezetene in het binnenland, ongeacht of zij al dan niet rechtspersoonlijkheid bezitten.

25.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het in individuele gevallen bepalen of rechtspersonen of vennootschappen kantoor houden in het binnenland.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 5, lid 3, letter b.
Product: Beschikking

26.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het bepalen welke categorieën van rechtspersonen en vennootschappen kantoor houden in het binnenland.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 5, lid 3, letter b.
Product: Beschikking

4.14 Vergunningen

De Nederlandsche Bank was bevoegd om, voor zover niet anders is bepaald, alle vergunningen die waren vereist op grond van of krachtens het Deviezenbesluit 1945 te verstrekken. Een vergunning werd soms onder voorwaarden verstrekt. Ook konden aan de vergunning verplichtingen worden verbonden. In bijzondere omstandigheden kon De Nederlandsche Bank achteraf voor het aangaan van een overeenkomst of het verrichten van een handeling een vergunning verlenen. Een algemene vergunning werd verstrekt indien bepaalde overeenkomsten of handelingen, waarvoor een vergunning is vereist, herhaaldelijk werden aangegaan of verricht. Dergelijke vergunningen betroffen vaak gehele bedrijfsgroepen.

Goud

Onder goud werden gouden munten, fijn goud en alliages van goud (bewerkt en onbewerkt) verstaan.

Edele metalen

Onder edele metalen werden zilver, platina en platinametalen (onbewerkt of halffabriekaat) verstaan.

Buitenlandse betaalmiddelen

Onder buitenlandse betaalmiddelen werden metalen geld (met uitzondering van gouden munten), bankbiljetten, muntbiljetten en soortgelijke betaalmiddelen verstaan

Buitenlandse geldswaardige papieren

Onder buitenlandse geldswaardige papieren vielen cheques, wisselbrieven, promessen en soortgelijke geldswaardige papieren en reiskredietbrieven m.u.v. effecten.

Vergunningen om te beschikken over deviezen

Het was verboden om zonder vergunning van De Nederlandsche Bank te beschikken over de volgende soorten deviezen:

- goud
- edele metalen
- buitenlandse betaalmiddelen
- buitenlandse geldswaardige papieren
- buitenlandse vorderingen
- buitenlandse effecten
- niet in verhandelbaar papier belichaamde aandelen in buitenlandse rechtspersonen, vennootschappen en gemeenschappen
- in het buitenland berustende goederen
- rechten van ingezetenen op in het buitenland berustende goederen
- in het buitenland gelegen onroerende goederen
- rechten van ingezetenen op in het buitenland gelegen onroerende goederen
- andere buitenlandse onlichamelijke zaken
- binnenlandse betaalmiddelen indien de eigenaar een niet-ingezetene is
- binnenlandse geldswaardige papieren afgegeven door een niet-ingezetene
- binnenlandse vorderingen van een niet-ingezetene
- binnenlandse effecten waarvan de eigenaar een niet-ingezetene is
- niet in verhandelbaar papier belichaamde aandelen in binnenlandse rechtspersonen, vennootschappen en gemeenschappen indien de deelgerechtigde een niet-ingezetene is
- in het binnenland gelegen onroerende goederen van niet-ingezetenen
- rechten van niet-ingezetenen op in het binnenland gelegen onroerende goederen
- andere binnenlandse onlichamelijke zaken indien de gerechtigde een niet-ingezetene is

Dit artikel was voor een aantal soorten deviezen niet van toepassing op De Nederlandsche Bank.

Het beschikken over deviezen ten gunste van niet-ingezetenen

Het was verboden zonder vergunning van De Nederlandsche Bank ten gunste van een niet-ingezetene te beschikken over de volgende soorten deviezen:

- binnenlandse betaalmiddelen

- binnenlandse geldswaardige papieren
- binnenlandse vorderingen
- binnenlandse effecten
- niet in verhandelbaar papier belichaamde aandelen in binnenlandse rechtspersonen, vennootschappen en gemeenschappen
- in het binnenland berustende maar nog niet ingevoerde goederen
- rechten van ingezetenen op in het binnenland berustende maar nog niet ingevoerde goederen
- in het binnenland gelegen onroerende goederen
- rechten van ingezetenen op in het binnenland gelegen onroerende goederen
- andere binnenlandse onlichamelijke zaken

Het verkrijgen van deviezen door ingezetenen onder bezwarende titel

Het was aan ingezetenen verboden om zonder vergunning van De Nederlandsche Bank de volgende soorten deviezen onder bezwarende titel te verkrijgen:

- goud
- edele metalen
- buitenlandse betaalmiddelen
- buitenlandse geldswaardige papieren
- buitenlandse vorderingen
- buitenlandse effecten
- niet in verhandelbaar papier belichaamde aandelen in buitenlandse rechtspersonen, vennootschappen en gemeenschappen
- in het buitenland berustende goederen
- rechten op in het buitenland berustende goederen
- in het buitenland gelegen onroerende goederen
- rechten op in het buitenland gelegen onroerende goederen
- andere buitenlandse onlichamelijke zaken

Het in het binnenland ontvangen van deviezen

Het was verboden zonder vergunning van De Nederlandsche Bank de volgende soorten deviezen in het binnenland te ontvangen:

- goud
- edele metalen
- buitenlandse betaalmiddelen
- buitenlandse geldswaardige papieren
- buitenlandse effecten

Het verlenen van krediet aan een niet-ingezetene

Het was verboden zonder vergunning van De Nederlandsche Bank krediet te verlenen aan een niet-ingezetene of aan een ingezetene ten gunste van een niet-ingezetene. Het verlenen van betalingskrediet en het geven van een voorschot

voor vrachten, nevenkosten en soortgelijke prestaties vielen niet onder dit verbod.

Het geven van aval, het stellen van borgtocht e.a.

Het was verboden zonder vergunning van De Nederlandsche Bank aval te geven, borgtocht te stellen, zekerheid te stellen voor een schuld van een niet-ingezetene en zekerheid te stellen voor de schuld van een ingezetene aan een niet-ingezetene.

Het aangaan van een beding ten behoeve van een derde niet-ingezetene.

Het was verboden zonder vergunning van De Nederlandsche Bank een beding aan te gaan ten behoeve van een derde niet-ingezetene.

De invoer en uitvoer van deviezen.

De invoer en uitvoer van de volgende soorten deviezen waren verboden zonder vergunning van De Nederlandsche Bank:

- goud
- edele metalen
- voorwerpen van goud of edele metalen in gebroken staat
- geheel of gedeeltelijk uit goud of edele metalen vervaardigde voorwerpen
- halffabrikaten die meestal niet van goud of edele metalen worden vervaardigd
- ruwe en bewerkte diamanten
- kunstschaten
- postzegels
- betaalmiddelen waaronder niet meer gangbare betaalmiddelen
- geldswaardige papieren
- documenten waarin vorderingen zijn belichaamd
- effecten

Daarnaast was een vergunning noodzakelijk voor de uitvoer van verhuisboedels, sieraden en andere goederen van personen die in het buitenland gingen wonen. Een vergunning voor de invoer en uitvoer van kunstschaten mocht pas worden verleend na overleg met de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, later de Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, of een door deze minister aangewezen instantie.

27.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het verlenen, wijzigen en intrekken van individuele deviezenvergunningen.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 7, lid 1, art. 14, lid 1 en 5, art. 16, lid 1, art. 17, lid 1-2, art. 19, lid 1, art. 20, lid 1.

- Product: Deviezenvergunningen
28.
 Actor: De Nederlandsche Bank
 Handeling: Het verlenen, wijzigen en intrekken van algemene deviezenvergunningen.
 Periode: 1945-1981
 Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 7, lid 2, art. 14, lid 1 en 5, art. 16, lid 1, art. 17, lid 1-2, art. 19, lid 1, art. 20, lid 1.
 Product: Algemene deviezenvergunningen
29.
 Actor: Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk
 Een door de Minister aangewezen instantie
 Handeling: Het adviseren van De Nederlandsche Bank over de invoer en uitvoer van kunstschaten.
 Periode: 1945-1981
 Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 20, lid 2.
 Deviezenbeschikking uitvoer kunstschaten 1977 art. 1.
 Product: Advies, verklaring van geen bezwaar
30.
 Actor: Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk
 Handeling: Het aanwijzen van een instantie die namens de Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk mag overleggen met De Nederlandsche Bank over het verlenen van vergunningen voor de invoer en uitvoer van kunstschaten.
 Periode: 1945-1981
 Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 20, lid 2.
 Product: Beschikking
31.
 Actor: Door De Nederlandsche Bank gemachtigde instellingen
 Handeling: Het verlenen, wijzigen en intrekken van individuele deviezenvergunningen.
 Periode: 1945-1981
 Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 1, lid 3.
 Product: Vergunningen
 Opmerking: De Minister van Economische Zaken (Centrale Dienst voor In- en Uitvoer) was gemachtigd.
32.
 Actor: Door de Minister van Economische Zaken (Centrale Dienst voor In- en Uitvoer) gemachtigde instellingen
 Handeling: Het verlenen, wijzigen en intrekken van individuele deviezenvergunningen.
 Periode: 1945-1981
 Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 1, lid 3.

Product: Vergunningen

4.15 Verplichting tot het verstrekken van inlichtingen

Iedereen was verplicht om De Nederlandsche Bank de voor de uitvoering van haar taak benodigde inlichtingen en bescheiden te verschaffen. Op verzoek van De Nederlandsche Bank kon door deskundigen onderzoek worden verricht. De kosten daarvan mochten worden verhaald op degene die het onderzoek heeft nodig gemaakt.

33.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het verrichten van onderzoek.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 11, lid 1 en 2.
Product: Rapport

34.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het aanwijzen van deskundigen voor het verrichten van onderzoek.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 11, lid 2.
Product: Beschikking

35.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het in rekening brengen van de kosten die zijn verbonden aan een onderzoek.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 11, lid 3.
Product: Rekening

4.16 Verbodsbepalingen

36.

Actor: Minister van Financiën
Handeling: Het aanwijzen van documenten die bij de in- en uitvoer van goederen moeten worden overlegd.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 21, lid 1.
Product: Beschikking
Opmerking: Het verbod op de invoer- en uitvoer van goederen, zonder overlegging van de documenten, werd in 1962 opgeschort.²

37.

Actor: Minister van Financiën (Belastingdienst)
Handeling: Het beletten van de in- of uitvoer van goederen.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 21, lid 2.
Product: Beschikking

4.17 Verplichting tot aangifte, eigendomsoverdracht en bewaargeving

De Nederlandsche Bank kon ingezetenen verplichten tot de aangifte, eigendomsoverdracht en bewaargeving van deviezen. Daarvoor moest De Nederlandsche Bank gemachtigd worden door de betrokken Ministers.

38.

Actor: Minister van Financiën
Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Landbouw en Visserij
Minister van Overzeesche Gebiedsdelen
Handeling: Het machtigen van De Nederlandsche Bank voor het bepalen dat ingezetenen verplicht zijn tot aangifte van hun deviezen bij nader aan te wijzen instellingen.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 27, lid 1.
Product: Beschikking

39.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het bepalen dat ingezetenen verplicht zijn tot aangifte van hun deviezen bij nader aan te wijzen instellingen.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 27, lid 1.
Product: Beschikking

40.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het bepalen dat ingezetenen hun goud, edele metalen, buitenlandse betaalmiddelen, buitenlandse geldswaardige papieren, buitenlandse vorderingen en buitenlandse effecten moeten aanbieden aan De Nederlandsche Bank en op verzoek in eigendom moeten overdragen.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 28, lid 1.
Product: Beschikking

4.18 Bewaargeving van effecten

De Minister van Financiën kon bepalen dat ingezetenen verplicht zijn om de hen in eigendom toebehorende effecten in bewaring te geven bij ingezetenen die in de uitoefening van hun beroep of bedrijf in effecten plegen te handelen of de in bewaring plegen te nemen. Ter uitvoering van dit artikel zijn door de Minister van Financiën een aantal deviezenbeschikkingen uitgevaardigd.

De effecten moesten in bewaring worden gegeven bij de gemachtigde bewaarnemers. Dit waren De Nederlandsche Bank en de leden van de verenigingen die zijn aangesloten bij de Nederlandse Organisatie van het Effectenbedrijf. Daarnaast kon De Nederlandsche Bank andere personen of instellingen aanwijzen.

41.

Actor: Minister van Financiën
Handeling: Het bepalen dat ingezetenen verplicht zijn hun effecten in bewaring te geven bij ingezetenen die beroepshalve effecten bewaren of in effecten handelen.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 29.
Product: Beschikking
Deviezenbeschikking Bewaargeving Effecten 1948 (Stct. 128)
Tweede Beschikking tot aanvulling van de Deviezenbeschikking Bewaargeving Effecten van 6 juni 1951 (Stct. 129)
Deviezenbeschikking Bewaargeving Effecten 1957 (Stct. 16)
Beschikking van 11 maart 1959 (aanvulling) (Stct. 50)

4.19 Aanvullende en uitvoeringsvoorschriften

De betrokken Ministers waren bevoegd om aanvullende voorschriften en uitvoeringsvoorschriften te geven. Dit resulteerde in een groot aantal deviezenbeschikkingen. Deze voorschriften werden bekend gemaakt in het Staatsblad of in de Nederlandse Staatscourant. De betrokken Ministers konden De Nederlandsche Bank machtigen om in bepaalde gevallen nadere voorschriften te geven. De Nederlandsche Bank heeft op grond hiervan een groot aantal deviezenbekendmakingen uitgegeven. De voorschriften van De Nederlandsche Bank werden openbaar gemaakt in de Nederlandse Staatscourant.

42.

Actor: Minister van Financiën
Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Landbouw en Visserij
Minister van Overzeesche Gebiedsdelen
Handeling: Het geven van aanvullende en uitvoeringsvoorschriften.

Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 46, lid 1.
Product: Beschikking
Deviezenbeschikkingen

43.

Actor: Minister van Financiën
Minister van Economische Zaken
Minister van Buitenlandse Zaken
Minister van Landbouw en Visserij
Minister van Overzeesche Gebiedsdelen
Handeling: Het machtigen van de Nederlandsche Bank tot het geven van nadere voorschriften.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 46, lid 3.
Product: Beschikking

44.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het geven van nadere voorschriften.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbesluit 1945, art. 46, lid 3.
Product: Beschikking
Deviezenbekendmakingen

4.20 Deviezenbeschikkingen

4.20.1 Kostenbeschikkingen.

In de Kostenbeschikking 1945 (Stct. 97 bijvoegsel) werden de tarieven bekendgemaakt die De Nederlandsche Bank in rekening kon brengen bij de uitvoering van het Deviezenbesluit 1945. De kostenbeschikkingen werden regelmatig vervangen.³

45.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het geven van nadere voorschriften over de inning van kosten.
Periode: 1945-1971
Grondslag: Kostenbeschikking 1945, 1947, 1950, 1952, 1954, 1955, 1956, 1957, 1960, 1962, 1965, 1969.
Product: beschikkingen
Opmerking: Met ingang van 1 januari 1971 werden door De Nederlandsche Bank geen kosten meer in rekening gebracht.⁴

4.20.2 Documentenbeschikking 1945.

De documentenbeschikking 1945 van 11 oktober 1945 (Stct. 97) schreef voor welke documenten moesten worden overlegd bij de invoer en uitvoer van goederen. Bij beschikking van de Minister van Financiën van 3 mei 1948 (Stct. 86) werd de beschikking gewijzigd en in 1962 tenslotte ingetrokken (Stct. 248).

46.

Actor: Minister van Economische Zaken (Centrale Dienst voor In- en Uitvoer)
Handeling: Het voorschrijven van documenten die moeten worden overlegd aan de ambtenaren der invoerrechten en accijnzen bij de invoer van goederen.
Periode: 1945-1962
Grondslag: Documentbeschikking 1945, art. 1, lid 1.
Product: beschikkingen

4.20.3 Deviezenbeschikkingen grensarbeiders België.

De Deviezenbeschikking grensarbeiders België van 11 oktober 1945 (Stct. 97) regelde het grensverkeer van grensarbeiders. Deze beschikking werd in 1947 vervangen door de Deviezenbeschikking grensarbeiders België 1947 van 18 maart 1947 (Stct. 67) en in 1952 door de Deviezenbeschikking grensarbeiders België 1952 van 18 augustus 1952 (Stct. 163).

In het grensgebied met België woonden veel grensarbeiders. Deze gingen regelmatig de grens over om in het buurland te werken. Werkgevers, die vielen onder de omschrijving ingezetenen, mochten zonder vergunning tot een bepaald bedrag grensarbeiders hun loon betalen. Indien zij meer loon wilden uitbetalen dan moesten zij daarvoor een vergunning tot betaling aanvragen bij de inspecteur der invoerrechten en accijnzen. De grensarbeiders waren verplicht een inschrijvingskaart aan te vragen bij de inspecteur der invoerrechten en accijnzen. Deze kaart moest steeds bij de grens worden getoond.

47.

Actor: Minister van Financiën (Belastingdienst)
Handeling: Het registreren van werkgevers die vallen onder de omschrijving ingezetenen.
Periode: 1945-1952
Grondslag: Deviezenbeschikking grensarbeiders België art. 2, lid 1.
Product: Registratie

48.

Actor: Minister van Financiën (Belastingdienst)
De Nederlandsche Bank
Handeling: Het verlenen, wijzigen en intrekken van vergunningen voor betaling van grensarbeiders.

Periode: 1947- 1981
Grondslag: Deviezenbeschikking grensarbeiders België 1947 art. 2, lid 1.
Deviezenbeschikking grensarbeiders België 1952 art. 2, lid 1.
Product: Vergunningen

49.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het vaststellen van bepalingen over het deviezenverkeer van grensarbeiders België.

Periode: 1945- 1981
Grondslag: Deviezenbeschikking grensarbeiders België art. 2, lid 1.
Deviezenbeschikking grensarbeiders België 1947 art. 2, lid 1, art.
4, lid 1.

Product: Deviezenbeschikking grensarbeiders België 1952 art. 2, lid 2.
Beschikkingen, modellen van formulieren

50.

Actor: Minister van Financiën (Belastingdienst)
Handeling: Het afgeven, wijzigen en intrekken van inschrijvingskaarten en duplicaat-
inschrijvingskaarten.

Periode: 1947-1952
Grondslag: Deviezenbeschikking grensarbeiders België 1947 art. 4, lid 1-8.
Product: Aanvraagformulieren, Inschrijvingskaarten

4.20.4 Deviezenreisbeschikkingen.

De Deviezenreisbeschikking 1945 van 11 oktober 1945 (Stct. 97), later vervangen door de Deviezenreisbeschikking 1949 van 24 december 1948 (Stct. 252), regelde het deviezenverkeer van ingezetenen die het Rijk in Europa tijdelijk verlaten en niet-ingezetenen die Nederland binnenkomen. In 1953 (Stct. 186) werd de Deviezenreisbeschikking 1949 ingetrokken.

51.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het vaststellen van voorschriften over het deviezenverkeer bij
buitenlandse reizen van ingezetenen en reizen van niet-ingezetenen
in het binnenland.

Periode: 1945-1953
Grondslag: Deviezenreisbeschikking 1945 art. 1, art. 4, lid 2, 9, lid 2..
Deviezenreisbeschikking 1949 art. 20

Product: beschikkingen, modellen van formulieren

52.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het machtigen van instellingen tot het afgeven van reisdeviezen.
Periode: 1949-1953

Grondslag: Deviezenreisbeschikking 1949 art. 1, art. 12, lid 1-2.
Product: Beschikkingen

53.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het machtigen van instellingen tot het afgeven van deviezenreisvergunningen.
Periode: 1949-1953
Grondslag: Deviezenreisbeschikking 1949 art. 1.
Product: Beschikkingen

54.

Actor: De Nederlandsche Bank
Door De Nederlandsche Bank gemachtigde instellingen
Handeling: Het verlenen, wijzigen en intrekken van deviezenreisvergunningen, reisdeviezenboekjes en in- en uitvoerformulieren.
Periode: 1949-1953
Grondslag: Deviezenreisbeschikking 1949 art. 1, art. 2, lid 1-3, art. 9, lid 1-3.
Product: Deviezenreisvergunningen, reisdeviezenboekjes, in- en uitreisformulieren

55.

Actor: De Minister van Financiën
De Nederlandsche Bank
Handeling: Het aanwijzen van ambtenaren en kantoren waar aangifte moet worden gedaan van reisdeviezen en andere betaalmiddelen.
Periode: 1945-1953
Grondslag: Deviezenreisbeschikking 1945 art. 4, lid 1.
Deviezenreisbeschikking 1949 art. 5, lid 1.
Product: beschikking
Beschikking van 30 december 1948 Stct. 1948 no. 255.

56.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het stellen van voorwaarden aan en het opleggen van verplichtingen aan gemachtigde instellingen.
Periode: 1949-1953
Grondslag: Deviezenreisbeschikking 1949 art. 19, lid 1.
Product: beschikking

4.20.5 Deviezenbeschikking Duitse effecten.

De Deviezenbeschikking betreffende in Nederland uitgegeven Duitse effecten en Nederlandsche certificaten van Duitse effecten van 10 september 1946 (Stct. 181) regelde de storting door trustees en administratiekantoren bij De Nederlandsche Bank van in Nederland uitgegeven Duitse buitenlandse obligaties (Ausland-

bonds) en Nederlandse certificaten van Duitse effecten of schuldbekentenissen .
Deze stortingen werden vervolgens gecrediteerd op een speciale guldensrekening.

57.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het crediteren op een speciale guldensrekening van stortingen door
trustees en kantoren.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbeschikking betreffende in Nederland uitgegeven Duitse
effecten en Nederlandsche certificaten van Duitse effecten art. 1.
Product: speciale guldensrekening

58.

Actor: Minister van Financiën
De Nederlandsche Bank
Handeling: Het geven van voorschriften over het gebruik van speciale
guldensrekeningen.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbeschikking betreffende in Nederland uitgegeven Duitse
effecten en Nederlandsche certificaten van Duitse effecten art. 2.
Product: beschikking

59.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het toestaan dat in afwachting van voorschriften gebruik wordt
gemaakt van een speciale guldensrekening.
Periode: 1945-1981
Grondslag: Deviezenbeschikking betreffende in Nederland uitgegeven Duitse
effecten en Nederlandsche certificaten van Duitse effecten art. 3.
Product: beschikking

4.20.6 Deviezenbeschikkingen bewaargeving effecten.

De Deviezenbeschikking bewaargeving effecten van 5 juli 1948 (Stct. 128) verplichtte ingezetenen om hun in eigendom toebehorende effecten en in het binnenland uitgegeven certificaten van buitenlandse effecten in open bewaring te geven. In het binnenland moesten dergelijke effecten en certificaten in bewaring worden gegeven bij een inleveringskantoor. In het buitenland moesten de effecten worden toegevoegd aan het effectendepot van een inleveringskantoor. De Nederlandsche Bank kon effecten aanwijzen die hiervan werden vrijgesteld.

In 1957 werd deze beschikking vervangen door de Deviezenbeschikking bewaargeving effecten 1957 van 23 januari 1957 (Stbl. 16). Deze regelde het in bewaring geven van buitenlandse effecten en bepaalde obligaties bij een gemachtigd bewaarnemer. Met de omschrijving gemachtigd bewaarnemer werden

De Nederlandsche Bank, de leden van de verenigingen aangesloten bij de Nederlandse Organisatie van het Effectenbedrijf en andere door De Nederlandsche Bank aan te wijzen personen of instellingen bedoeld.

Ingezetenen werden verplicht om hun in eigendom toebehorende buitenlandse effecten en een aantal obligatieleningen in U.S. dollars ten laste van Philips en de KLM in open bewaring te geven bij een gemachtigd bewaarnemer indien de effecten in het binnenland berustten. Indien de effecten in het buitenland berustten moesten ze in open bewaring worden gegeven aan een niet-ingezetene ter toevoeging aan een depot ten name van een gemachtigd bewaarnemer. De Nederlandsche Bank was bevoegd om van deze verplichting ontheffing te verlenen. Verder kon De Nederlandsche Bank bepalen dat de verplichting niet geldig was voor bepaalde effecten.

60.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het aanwijzen van effecten die niet in open bewaring behoeven te worden gegeven.
Periode: 1948-1957
Grondslag: Deviezenbeschikking Bewaargeving Effecten, art. 3, lid 2.
Product: Beschikking

61.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het verlenen van vrijstelling van de verplichting tot het in bewaring geven van effecten en certificaten van effecten.
Periode: 1948-1957
Grondslag: Deviezenbeschikking Bewaargeving Effecten, art. 4.
Product: Beschikking

62.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het wijzigen van de termijnen waarin effecten en certificaten van effecten in bewaring moeten worden gegeven.
Periode: 1948-1957
Grondslag: Deviezenbeschikking Bewaargeving Effecten, art. 4.
Product: Beschikking

63.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het aanwijzen van gemachtigd bewaarnemers.
Periode: 1957-1981
Grondslag: Deviezenbeschikking Bewaargeving Effecten 1957, art. 1.
Product: Beschikking

64.

Actor: De Nederlandsche Bank

Handeling: Het verlenen van vrijstelling van de verplichting tot het in bewaring geven van effecten.
Periode: 1957-1981
Grondslag: Deviezenbeschikking Bewaargeving Effecten 1957, art. 5.
Product: Beschikking

65.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het aanwijzen van effecten die waarvoor de verplichting tot in bewaring geven niet geldt.
Periode: 1957-1981
Grondslag: Deviezenbeschikking Bewaargeving Effecten 1957, art. 5.
Product: Beschikking

4.20.7 Deviezenbeschikking binnenscheepvaart.

De Deviezenbeschikking binnenscheepvaart van 21 december 1945 (Stct. 1946 no. 1) regelde het deviezenverkeer voor schippers van binnenlandse vaartuigen die voor de beroepsvaart werden gebruikt.

Veel schippers van binnenschepen passeerden beroepshalve regelmatig de grens. Daarbij verrichtten zij handelingen die vielen onder het Deviezenbesluit 1945. Het was daarom noodzakelijk om een aparte deviezenregeling voor deze schippers te vervaardigen. De hierin opgenomen voorschriften waren alleen van kracht voor de beroepsvaart op de binnenwateren en dus niet voor de pleziervaart. De schippers moesten bij de bevrachtingscommissarissen in Amsterdam, Dordrecht, Maastricht, Nijmegen, Rotterdam of Terneuzen, of bij één van hun agenten, een deviezenverklaring afhalen voor de voorgenomen reis. Hierin werden de bedragen aan buitenlandse betaalmiddelen e.d. vermeld die de schipper meenam naar het buitenland. Aan de grens moest hiervan vervolgens aangifte worden gedaan bij de daarvoor aangewezen ambtenaren. Bij binnenkomst in Nederland gold een omgekeerde procedure. Voor schippers van buitenlandse schepen in het binnenland was een aparte procedure van kracht.

De Deviezenbeschikking binnenscheepvaart werd in 1953 ingetrokken (Stct. 206).

66.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het vaststellen van voorschriften voor het deviezenverkeer binnenscheepvaart.
Periode: 1946-1953
Grondslag: Deviezenbeschikking binnenscheepvaart art. 2, lid 1-2, art. 4, art. 5, lid 2, art. 10, art. 11, lid 2, art. 12, lid 1, art. 13, lid 1, art. 15, art. 16, art. 18.
Product: beschikkingen, modellen van formulieren

67.

Actor: Bevrachtingscommissarissen
Handeling: Het verstrekken van deviezenverklaringen.
Periode: 1946-1953
Grondslag: Deviezenbeschikking binnenscheepvaart art. 2, lid 1.
Product: deviezenverklaringen

68.

Actor: Minister van Financiën
Handeling: Het aanwijzen van ambtenaren waarbij schippers opgave moeten doen van betaalmiddelen en geldswaardige papieren.
Periode: 1946-1953
Grondslag: Deviezenbeschikking binnenscheepvaart art. 5, lid 1.
Product: beschikkingen

4.20.8 Deviezenbeschikking in- en uitvoer binnenlandse effecten.

De Deviezenbeschikking in- en uitvoer binnenlandse effecten van 8 maart 1949 (Stct. 49) regelde de registratie van effecten bij in- en uitvoer. Daarvoor werd gebruik gemaakt van een omvangrijk stelsel van verklaringen.

69.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het geven van voorschriften voor de in- en uitvoer van binnenlandse effecten.
Periode: 1949-
Grondslag: Deviezenbeschikking in- en uitvoer binnenlandse effecten art. 3, lid 3, art. 8.
Product: voorschriften

70.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het verstrekken, wijzigen en intrekken van rode stukkenverklaringen, zwarte stukkenverklaringen en rode certificaten.
Periode: 1949-
Grondslag: Deviezenbeschikking in- en uitvoer binnenlandse effecten art. 3, lid 2, art. 6, lid 2.
Product: rode stukkenverklaringen, zwarte stukkenverklaringen, rode certificaten

71.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het verlenen van vrijstelling van de in de deviezenbeschikking in- en uitvoer binnenlandse effecten gegeven voorschriften.
Periode: 1949-
Grondslag: Deviezenbeschikking in- en uitvoer binnenlandse effecten art. 8.
Product: beschikkingen

4.20.9 Deviezenbeschikkingen emigratie.

De Deviezenbeschikking Emigratie van 16 april 1947 (Stct. 75) en de Deviezenbeschikking Emigratie 1954 van 17 maart 1954 (Stct. 53) regelden het deviezenverkeer bij emigratie. Ingezetenen mochten het Rijk in Europa pas permanent verlaten nadat De Nederlandsche Bank had verklaard dat hiertegen geen bezwaar bestond. Dit om te voorkomen dat deviezen bij emigratie naar het buitenland verdwenen. Om een verklaring van geen bezwaar te verkrijgen moesten de ingezetenen aan De Nederlandsche Bank een volledige opgave verstrekken van hun vermogensbestanddelen. De Nederlandsche Bank machtigde de Stichting Landverhuizing Nederland tot het afgeven van dergelijke verklaringen. Bij het daadwerkelijk verlaten van het Rijk in Europa moesten de emigranten deze verklaringen overleggen aan door de Minister van Financiën aangewezen ambtenaren. In twijfelgevallen kon De Nederlandsche Bank eisen dat er zekerheid werd gesteld.

72.

Actor: De Nederlandsche Bank
Stichting Landverhuizing Nederland
Handeling: Het verlenen, wijzigen, weigeren en intrekken van verklaringen van geen bezwaar.
Periode: 1947-1954
Grondslag: Deviezenbeschikking emigratie 1947 art. 1, lid 1-5.
Product: Verklaringen van geen bezwaar

73.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het laten stellen van zekerheid door ingezetenen.
Periode: 1947-1954
Grondslag: Deviezenbeschikking emigratie 1947 art. 3, lid 1.
Product: Beschikkingen

74.

Actor: Minister van Financiën
Handeling: Het aanwijzen van ambtenaren waaraan emigranten de verklaringen van geen bezwaar moeten overleggen.
Periode: 1947-1954
Grondslag: Deviezenbeschikking Emigratie 1947 art. 2.
Product: beschikking

75.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het vorderen, registreren en beheren van eigendoms- en vermogensbestanddelen van (mogelijke) emigranten.
Periode: 1947-1961

Grondslag: Deviezenbeschikking Emigratie 1947 art. 3.
Deviezenbeschikking Emigratie 1954 art. 2, lid 1-3.
Product: beschikking, registratie

76.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het geven van ontheffingen van de deviezenverplichtingen bij emigratie.
Periode: 1954-1961
Grondslag: Deviezenbeschikking Emigratie 1954 art. 8.
Product: beschikking

4.21 Deviezenbekendmakingen

4.21.1 Deviezenbekendmaking 3/60

(Stct. van 30 augustus 1960, no. 167) over de inning van geldswaardige papieren en vorderingen.

77.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het verlenen van een ontheffing van de verplichting tot het direct innen van betaalbaar gestelde geldswaardige papieren of opeisbare vorderingen.
Periode: 1960-1981
Grondslag: Deviezenbekendmaking 3/60 (Stct. no. 167) art. 2, lid 5
Product: Ontheffing

78.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het geven van voorschriften over de documenten welke ingezetenen moeten overleggen bij het innen van buitenlandse vorderingen.
Periode: 1960-1981
Grondslag: Deviezenbekendmaking 3/60 (Stct. no. 167) art. 2, lid 8
Product: Voorschriften

4.21.2 Deviezenbekendmaking 2/61

(Stct. van 14 september 1961 no. 179) over de deviezenrechterlijke positie van natuurlijke personen.

79.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het verlenen van een ontheffing van de verplichtingen voor ingezetenen die het binnenland verlaten om zich voor een langere periode in het buitenland te vestigen.
Periode: 1961-1981

Grondslag: Deviezenbekendmaking 2/61 (Stct. no. 179) art. 7, lid 2.
Product: Ontheffing

80.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het afgeven van een verklaring emigratie.
Periode: 1961-1981
Grondslag: Deviezenbekendmaking 2/61 (Stct. no. 179) art. 8, lid 1.
Product: Verklaring

81.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het bepalen dat voor sommige groepen van personen de bepalingen van de deviezenbekendmaking 2/61 niet van toepassing zijn.
Periode: 1961-1981
Grondslag: Deviezenbekendmaking 2/61 (Stct. no. 179) art. 9, lid 1.
Product: Aanwijzing
Aanwijzing nr. 1.
Aanwijzing nr. 2 (Stct. van 27 april 1962 no. 82)

82.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het in individuele gevallen bepalen van de deviezenrechterlijke positie van een persoon in afwijking van de bepalingen van de deviezenbekendmaking 2/61.
Periode: 1961-1981
Grondslag: Deviezenbekendmaking 2/61 (Stct. no. 179) art. 9, lid 2.
Product: Verklaring

4.21.3 Deviezenbekendmaking 4/61

(Stct. van 14 september 1961 no. 179) over het effectenverkeer.

83.

Actor: De Nederlandsche Bank
Handeling: Het machtigen van ingezetenen om voor bepaalde buitenlandse effecten als betaalkantoor werkzaam te zijn.
Periode: 1961-1981
Grondslag: Deviezenbekendmaking 4/61 (Stct. no. 179) art. 1.
Product: Machtiging

84.

Actor: De Raad voor het rechtsherstel (Afdeling effectenregistratie)
Handeling: Het afgeven van zwarte en rode stukkenverklaringen.
Periode: 1961-1981
Grondslag: Deviezenbekendmaking 4/61 (Stct. no. 179) art. 1.

Product: Stukkenverklaringen

85.

Actor: De Nederlandsche Bank

Handeling: Het afgeven van een verklaring dat voor de uitvoer van een effect een vergunning is verleend (rood certificaat).

Periode: 1961-1981

Grondslag: Deviezenbekendmaking 4/61 (Stct. no. 179) art. 1.

Product: Rood certificaat

86.

Actor: De Nederlandsche Bank

Handeling: Het geven van aanwijzingen over de toepasbaarheid van de deviezenbekendmaking op bepaalde effectendepots, effecten en tegoeden van niet-ingezetenen en het doorhalen of vervangen van de aanduidingen NI-depot of rekening K..

Periode: 1961-1981

Grondslag: Deviezenbekendmaking 4/61 (Stct. no. 179) art. 2, lid 2.

Product: Aanwijzing

87.

Actor: De Nederlandsche Bank

Handeling: Het in bewaring nemen van effecten van niet-ingezetenen (NI-depots).

Periode: 1961-1981

Grondslag: Deviezenbekendmaking 4/61 (Stct. no. 179) art. 3, letter B, lid 1.

Product: Bewijs van registratie, bewijs van mutatie, kennisgeving etc.

88.

Actor: De Nederlandsche Bank

Handeling: Het in open bewaring nemen van effecten van ingezetenen.

Periode: 1961-1981

Grondslag: Deviezenbekendmaking 4/61 (Stct. no. 179) art. 4.

Product: Bewijs van registratie, bewijs van mutatie, kennisgeving etc.

89.

Actor: De Nederlandsche Bank

Handeling: Het aanwijzen van effecten die worden vrijgesteld van de verplichting tot het in open bewaring geven.

Periode: 1961-1981

Grondslag: Deviezenbekendmaking 4/61 (Stct. no. 179) art. 5, letter B.

Product: Aanwijzing

90.

Actor: De Nederlandsche Bank

Handeling: Het machtigen van personen of instellingen tot het aanhouden van rekeningen K.

Periode: 1961-1981
Grondslag: Deviezenbekendmaking 4/61 (Stct. no. 179) art. 6, lid 1.
Product: Machtiging

5. Geraadpleegde literatuur

Boelhouwers, J., Wettelijke maatregelen betreffende het deviezenverkeer, de in- en uitvoer van goederen, Nederlandse Staatswetten Editie Schuurman & Jordens no. 144, 2^e druk, Zwolle 1960.

Boelhouwers, J., Deviezenverkeer, Nederlandse Staatswetten Editie Schuurman & Jordens no. 144, 3^e druk, Zwolle 1963.

Boelhouwers, J., Uitvoeringsvoorschriften betreffende het deviezenverkeer, de in- en uitvoer van goederen, Nederlandse Staatswetten Editie Schuurman & Jordens no. 144a, 1^e druk, Zwolle 1960.

Boelhouwers, J., Uitvoeringsvoorschriften betreffende het deviezenverkeer, de in- en uitvoer van goederen, Nederlandse Staatswetten Editie Schuurman & Jordens no. 144a, 2^e druk, Zwolle 1961.

Fase, M.M.G., Tussen behoud en vernieuwing. Geschiedenis van de Nederlandse Bank deel 6, 1948-1973, Den Haag 2000.

Hazeloop, A.L.H., Wettelijke maatregelen betreffende het deviezenverkeer, de in- en uitvoer van goederen, de beteugeling van de smokkelhandel, Nederlandse Staatswetten Editie Schuurman & Jordens no. 144, 1^e druk, Zwolle 1952.

Nederlandse Staatscouranten.

Waller, J.H. , Deviezenverkeer, Deviezenbesluit 1945, Wet inzake de pariwaarde van de gulden, Deviezenbeschikking Bewaargeving Effecten 1957, Nederlandse Staatswetten Editie Schuurman & Jordens no. 144, 4^e druk, Zwolle 1974.

Waller, J.H. , Deviezenverkeer, Deviezenbesluit 1945, Wet inzake de pariwaarde van de gulden, Wet Betalingsverkeer Zuid-Rhodesië, Deviezenbeschikkingen, Nederlandse Staatswetten Editie Schuurman & Jordens no. 144, 5^e druk, Zwolle 1977.

Wessel, J.M., Deviezenbesluit 1945 en In- en Uitvoerverboden, 3^e uitgave, Gorinchem 1948.

6. Geraadpleegde wet- en regelgeving

Koninklijk Besluit van 10 oktober 1945 houdende vaststelling van het deviezenbesluit 1945, Stbl. F222.

Kostenbeschikking 1945 (Stct. 97 bijvoegsel)

Kostenbeschikking 1947 (Stct. 129)

Kostenbeschikking 1950 (Stct. 167)

Kostenbeschikking 1952 (Stct. 122)

Kostenbeschikking 1954 (Stct. 53)

Kostenbeschikking 1955 (Stct. 1954, no. 250)

Kostenbeschikking 1956 (Stct. 120)

Kostenbeschikking 1957 (Stct. 118)

Kostenbeschikking 1960 (Stct. 61)

Kostenbeschikking 1962 (Stct. 79)

Kostenbeschikking 1965 (Stct. 150)

Kostenbeschikking 1969 (Stct. 14)

Documentbeschikking 1945 van 11 oktober 1945 (Stct. 97).

Deviezenbeschikking grensarbeiders België van 11 oktober 1945 (Stct. 97).

Deviezenbeschikking grensarbeiders België 1947 van 18 maart 1947 (Stct. 67).

Deviezenbeschikking grensarbeiders België van 18 augustus 1952 (Stct. 163).

Deviezenreisbeschikking 1945 van 11 oktober 1945 (Stct. 97).

Deviezenreisbeschikking 1949 van 24 december 1948 (Stct. 252).

Deviezenbeschikking betreffende in Nederland uitgegeven Deutsche effecten en Nederlandsche certificaten van Deutsche effecten van 10 september 1946 (Stct. 181).

Deviezenbeschikking bewaargeving effecten van 5 juli 1948 (Stct. 128).

Deviezenbeschikking bewaargeving effecten 1957 van 23 januari 1957 (Stbl. 16).

Deviezenbeschikking binnenscheepvaart van 21 december 1945 (Stct. 1946 no. 1).

Deviezenbeschikking in- en uitvoer binnenlandse effecten van 8 maart 1949 (Stct. 49).

Deviezenbeschikking emigratie van 16 april 1947 (Stct. 75).

Deviezenbeschikking emigratie van 17 maart 1954 (Stct. 53).

Deviezenbeschikking Uitvoer Kunstschaten 1977 (Stct. 95).

7. Noten

1. Zie beschikking van 4 september 1970 Stct. 236.
2. Zie beschikking van 18 december 1962 Stct. 248
3. Zie de Kostenbeschikkingen 1945 (Stct. 97 bijvoegsel), 1947 (Stct. 129), 1950 (Stct. 167), 1952 (Stct. 122), 1954 (Stct. 53), 1955 (Stct. 1954 no. 250), 1956 (Stct. 120), 1957 (Stct. 118), 1960 (Stct. 61), 1962 (Stct. 79), 1965 (Stct. 150) en 1969 (Stct. 14).
4. Zie beschikking van 4 september 1970 Stct. 236.